

לימודי היסטוריה בחמ"ד

המחון הפדגוגי שאלון 29225 מועד חורף תשפ"ו

להלן [קישור](#) לשאלון:
שאלון 29225
חורף תשפ"ו

לשימוש פנימי בלבד.
המסמך לא עבר עריכה לשונית

דגם תשובות לשאלון בהיסטוריה דתי, מס' 29225, חורף תשפ"ו, 2026

לפניכם מחוון פדגוגי לבחינת הבגרות. מבנה המחוון הפדגוגי:

א. הצגת השאלה כפי שהופיעה בבחינת הבגרות

ב. הצגת התשובות האפשריות

ג. סעיף "לתשומת לב" - פירוט הקשיים שהתגלו בתשובות תלמידים והמלצות למורה להוראה.

אנו מציעים לכם להשתמש במחוון זה ככלי עבודה עם התלמידים שלכם תוך תשומת לב לנושאים שונים שעולים ממנו.

הלמידה מתוך המחוון ככלי - עבודה צריכה להתייחס למספר מישורים:

- שימוש נכון במילות ההוראה- פיצוח נכון של השאלה
- שליטה בציר הזמן והמקום המופיע בשאלות הבחינה
- התמודדות עם מספר מטלות/ חלקים בשאלה והקשר ביניהם
- התמודדות עם שאלות שונות לנושא זהה
- דיוק בתוכן התשובה בהתאם לתוכן השאלה
- הנחלת מיומנויות מתחום הדעת לתלמידים

חשוב להזכיר כי כתיבת 'מחוון- תשובות' על ידי המורה כחלק מתהליך חיבור בחינה, לפני שהיא מתקיימת בכיתה, מהווה חלק בלתי נפרד מהרגלי עבודה ונורמות מקצועיות שמומלץ לאמץ במהלך כל השנה.

מומלץ לתת לתלמידים את המחוון בזמן חלוקת המבחנים הבדוקים ככלי לשיפור הלמידה עבורם.

מטרות 'מחוון תשובות' הן:

1. לסייע בידי המורים לבדוק אם השאלות בבחינה ברורות דיין, ואם כוונת השאלה הושגה.
2. אמצעי יעיל להגברת מהימנות ההערכה.
3. מאפשר הערכה אחידה לכל בחינות התלמידים.
4. מאפשר לתלמידים לבחון את תשובותיהם מול המחוון וללמוד מהצלחות ומטעויות.

שימו לב!

חשוב להבהיר לתלמידים, כבר בשלבים הראשונים של הלימוד, את משמעות מילות ההוראה השונות הנהוגות במבחנים, וכמובן לתרגל אותן.
חשוב לקבוע ניקוד פנימי בשאלות בהתאם למטלות/לחלקי השאלה

תזכורת - פירוש מילות ההוראה המקובלות:

- **"ציין"** - על התלמיד לכתוב במילה או במספר מצומצם של מילים על הנושא/המושג עליו נשאל בלי לפרט.
- **"הצג"** - על התלמיד לפרט את הידוע לו על הנושא/המושג על פי הנלמד בכיתה או על פי הקטע. כתיבת פרטי התוכן של פעולה או של אירוע לפי הנדרש. אין צורך להסביר. לעיתים השימוש בהוראה זו ילווה בציון כמותי של הרכיבים הנדרשים בשאלה. הכימות הוא ציון מספר הרכיבים הנדרשים לתשובה מלאה והוא מבהיר לתלמיד את הנדרש ממנו וכן מנחה את

המורה

בזמן הערכת התשובה.

- **"הסבר"** - על התלמיד לכתוב את הידוע לו על הנושא תוך ביאור או פירוש הנושא ותוך ניתוח הפעולה, האירוע והשלכותיו. במקרים רבים יש ב"הסבר" הבהרת קשר בין מושגים.
- **"השווה"** - על התלמיד לבדוק את הדומה והשונה בין שני פריטים או יותר על פי קריטריונים (תבחינים) ולהסיק מסקנות מן ההשוואה.
- **"נמק" (בסס)** - על התלמיד לבסס דעה או טענה המוצגות בשאלה על סמך עובדות, ציטוטים, נתונים היסטוריים, דוגמאות ועוד.
- **"הדגם"** - על התלמיד להביא דוגמה לביסוס או להבהרה.

חשוב להזכיר ש...

- התשובה במחווון מכילה רק את גרעין התשובה, ואין לראות בה תשובה מלאה. התשובה מאזכרת את הכיוונים האפשריים ויתכן מצב שיש תשובות נוספות שאינן במחווון. תשובה כזו יש לבדוק בספרים ובמקורות מוסמכים כדי לקבלה כתשובה נכונה או כנכונה חלקית. תשובה מלאה היא תשובה שמרחיבה את הרכיבים השונים, מציגה, מסבירה ומקשרת לפריט הנשאל בשאלה, לאירוע או לטקסט בהתאם לנדרש בשאלה.
- התשובות המנוסחות על ידי התלמיד יכולות להיות מנוסחות בדרכים שונות, גם באופן השונה מהנוסח המופיע במחווון. דבר זה אינו פוסל את התשובה אם היא מכילה את כל המטלות הנדרשות בשאלה ותוכנה נכון.
- בתשובה שבה נדרשים כמה רכיבים, אם תלמיד ענה רק על חלק מהם הוא יקבל ציון חלקי בהתאם לטיב התשובה.
- בשאלות שבהן יש כמה מטלות - יש לשים לב אם התלמיד נדרש לקשר בין המטלות מבחינת תוכן. בשאלות אלה התלמיד יידרש למבנה תשובה שיציג את המטלות ויסביר את הקשר ביניהן.

- שאלות בעלות שני חלקים שבהן התשובה לחלק השני נובעת מן התשובה לחלק הראשון הן שאלות משורשרות. במקרה זה אם התשובה בחלק הראשון אינה נכונה, לא ניתן יהיה לקבל את התשובה בחלק השני.
- בשאלות טקסט חזותי יש לשים לב:
 - א. שפעמים רבות התלמיד נדרש לזהות את המסר / הרעיון המרכזי של הטקסט ולבסס אותו על רכיבים מהטקסט.
 - ב. שהתלמיד נדרש לקשר בין הרכיב שבתמונה למסקנה שהסיק ממנה:
למשל: אני רואה בתמונה ש...ואני לומד מכך ש...
- בשאלות על קטע מקור מילולי יש לשים לב אם התלמיד נדרש לענות ולהסביר בלשונו או להתבסס על הנאמר בקטע ולצטט ממנו.
- בשאלות על טקסט מילולי או חזותי לעתים התלמיד נדרש לקשר את המקור לחומר שנלמד בכיתה, ולא להסתפק בידע מנייתוח המקור.
- יש שאלות המתחמקות בזמן ובמקום ויש לדרוש מהתלמיד להתייחס לזמן והמקום שנדרשו בשאלה, וכן להשתמש במושגים המתאימים להם.
- יש להרגיל את התלמידים לבדוק כמה מטלות יש בשאלה ולסמן אותם על מנת לא לשכוח לענות על כולן.
- מחברות הבגרות הנבדקות הן מחברות סרוקות. יש להנחות את התלמידים להקפיד על רווחים, לכתוב בעט חזק, להקפיד על כתב גדול ומרווח וכן לשמור על שוליים בצדי העמודים וכן בראש העמוד ובתחתיתו.
- אנו ממליצים להרגיל את התלמידים להשתמש בטיוטה לפני כתיבת התשובה, על מנת שהתלמיד יבנה את תשובתו בצורה המקיפה והמסודרת ביותר שבה יבוא לידי ביטוי ידיעותיו. על העמוד [הימני] שמשמש כטיוטה יש למתוח קו אלכסוני.
- בתהליך פיצוח השאלה - מומלץ להנחות את התלמידים לבדוק בשאלה - האם קיימת מטלה סמויה שלא כתובה במפורש, אך כדי לענות על השאלה על התלמיד לבצע אותה.

דגשים לגבי בחינה עם ספר פתוח:

עם המעבר למתכונת בחינה בספר פתוח בשנת הלימודים הנוכחית, יש לתת את הדעת על מספר דגשים:

- **חשיבות השליטה בתוכן (גוף הידע):** טעות נפוצה היא לחשוב בחינה עם "ספר פתוח" מייתרת את הצורך בלמידה מוקדמת או בשינון. הבחינה נותרה בחינה עתירת ידע, והספר אינו מהווה תחליף לבקיאיות מעמיקה בחומר הלימוד. תלמיד שלא רכש שליטה בתכנים טרם הבחינה, יתקשה לגבש מענה רלוונטי ומדויק גם כאשר המקורות זמינים לפניו. לכן, **חשוב מאד ללמוד למבחן עם ספר פתוח כמו למבחן רגיל עם חומר סגור ולהגיע לבחינה מוכנים.**
- **מיומנויות איתור ומיפוי מידע:** היכולת להיעזר בספר הלימוד מבוססת על היכרות מוקדמת עם מבנה הספר, הפרקים והנושאים. איתור מידע ב"זמן אמת" ללא הבנה מוקדמת של רצף

האירועים והקשרם ההיסטורי וללא הכרות מוקדמת עם ספר הלימוד, תגזול זמן יקר ופוגע
ביכולת התלמיד לעמוד בלוחות הזמנים של הבחינה.

אסטרטגיות למידה והוראה לקראת בחינה בספר פתוח:

כדי לסייע לתלמידים להצליח במתכונת החדשה, כדאי לשים דגש על הנקודות הבאות במהלך ההוראה בכיתה:

1. שימור שגרת למידה מעמיקה: על אף שהבחינה נערכת בספר פתוח, יש להנחות את התלמידים להתכונן לבחינה כבמתכונת של "חומר סגור". שליטה רציפה ברצף האירועים ובמושגי היסוד היא תנאי סף; ללא ידיעה מוצקה של החומר, התלמיד יתקשה לאתר את המידע הרלוונטי ולעבדו בזמן המוקצב. מוכנות מוקדמת מאפשרת לספר להפוך מ"מקור מידע ראשוני" ל"כלי עזר לאימות ודיוק".

2. הטמעת השימוש בספר ככלי עבודה שוטף (אוריינות חזותית וטקסטואלית): יש לשלב את ספר הלימוד כחלק אינטגרלי מכל שיעור. היכרות מעמיקה עם **האמצעים הדידקטיים והעיצוביים** בספר היא קריטית:

- **זיהוי מבני:** תרגול זיהוי קטעי מקור לעומת קטעי העשרה באמצעות ההבחנה הצבעונית (כגון: קטעי מקור בירוק, העשרה בצהוב וכו').

- **מיומנויות איתור:** הרגל של עבודה עם הספר במהלך הלמידה השוטפת יפתח אצל התלמיד "זיכרון חזותי" של מבנה הפרקים, דבר שיקצר משמעותית את זמן איתור המידע במהלך הבחינה.

3. פיתוח מיומנויות ניתוח והערכת מקורות: יש לשים דגש מיוחד על ניתוח מקורות היסטוריים, תוך הבחנה בין סוגי המקורות השונים:

- **מקורות מילוליים:** תרגול קבוע של זיהוי זהות הכותב, מקור ראשוני מול משני, ועמידה על ההקשר ההיסטורי שלו.

- **מקורות חזותיים:** הקניית כלים לפענוח כרזות, קריקטורות ותצלומים – זיהוי סוג המקור, ניתוח המסר של היוצר והבנת המטרה שלשמה נוצר.

4. מיומנויות מסדר חשיבה גבוה

המעבר למתכונת של ספר פתוח אינו רק שינוי טכני, אלא הזדמנות להעמיק את מיומנויות החשיבה של התלמידים. בבחינה זו, השאלות בנויות באופן **מדורג**, המאפשר לתלמיד לטפס ב"סולם" החשיבה וההבנה:

חשוב להדגיש: הדרישה למיומנויות חשיבה מסדר גבוה אינה חדשה, והיא מהווה חלק בלתי נפרד מבחינות הבגרות. עם זאת, בבחינה במתכונת "ספר פתוח", מיומנויות אלו מקבלות משנה תוקף ובאות לידי ביטוי מוחשי בכל חלקי השאלון.

ככל שנקפיד לתרגל מיומנויות אלו בשגרה הלימודית בכיתה, כך נקל על התלמידים "לשלוף" אותן ולהשתמש בהן ביעילות בזמן אמת במהלך הבחינה.

הבחינה בנויה באופן **מדורג**, המאפשר לתלמיד לטפס ב"סולם" החשיבה וההבנה:

א. קומת הבסיס: ידע, שליפה ואיתור

הידע הוא התשתית לכל פעולה פדגוגית. גם בספר פתוח, התלמיד נדרש לידע מוקדם כדי:

- **למקם את האירוע על רצף הזמן:** הידע מאפשר לתלמיד "עוגן" היסטורי.
- **ניווט יעיל:** הבנה מוקדמת של החומר מאפשרת לתלמיד לאתר את המידע הנכון בספר במהירות, מבלי לאבד זמן יקר על קריאה ראשונית של הפרק.
- **מתן "סולם" לתלמידים מתקשים:** שאלת ידע בסיסית בתחילת המטלה מאפשרת לתלמיד להתחבר לנושא, לצבור ביטחון ולמצוא את נקודת האחיזה שלו בתוך הרצף ההיסטורי.

ב. קומת הביניים: הבנה ויישום

בשלב זה, התלמיד עובר משימוש במידע הגלוי ליצירת קשרים והקשרים:

- **קשרי סיבה ותוצאה:** זיהוי המניעים לאירועים והשלכותיהם.
- **יישום ידע:** היכולת להשתמש במידע שלמד כדי לנתח מקור חדש המופיע בספר או בשאלון.
- **בניית טיעון היסטורי וערכי ("לב לדעת"):** שאלות העמדה והערכים ("לב לדעת"), המוכרות לכם היטב מבחינות החובה.

ג. הקומה העליונה: אוריינות היסטורית והערכת מקורות

זוהי הדרגה הגבוהה ביותר של הבחינה, שבה התלמיד נדרש לפעול כ"היסטוריון צעיר".

הדגש כאן הוא על **חקר מקורות:**

- **זיהוי והערכה:** אפיון סוג המקור (ראשוני/משני, יומן/דו"ח רשמי) והבנה כיצד סוג המקור משפיע על אמינותו או על המגמה שלו.
- **נקודת מבט והקשר:** בחינת הקשר בין הכותב לאירוע (עמדה פוליטית, רגשית או אידיאולוגית).
- **הצלבה ועימות:** איתור מקורות נוספים בספר המחזקים או סותרים טענה מסוימת, והסקת מסקנות מתוך ההשוואה ביניהם.

שאלות מסדר חשיבה גבוה:

- השוואה- יצירת תבחינים חדשים להשוואה, איתור והגדרה של נקודות דמיון ושוני, הערכת מושאי ההשוואה (שתי דרגות להשוואה- מילוי טבלה והסקת מסקנות, מילוי תבחינים לטבלה ואז מילואה והערכתה).
- ייצוג המידע בדרכים מגוונות- יכול להשתקף בטקסט, טבלה, גרף, תרשים, כרזה

דגם תשובון שאלון 29225 חורף תשפ"ו

פרק ראשון – שאלות ידע והבנה

יש לענות על שאלה אחת מן השאלות 1-2

1. הפועל המזרחי

על פי מה שלמדתם במסגרת תוכנית פר"ח,

ציינו והציגו "ערך חילוני" (כללי) שעמד בבסיס התהוותה של תנועת הפועל המזרחי:

+ 10%
20%

- חלוציות: אנשים המוכנים לעשות כל מה שנדרש עבור בניין הארץ.
- סוציאליזם: אידיאל חיי שיתוף ושוויון / אידיאל שעל פיו כל אחד תורם לפי יכולותיו ולוקח לפי צרכיו.
- עבודה (עצמית): חיים שאין בהם ניצול של עבודת הזולת.
- עבודת אדמה/עבודה חקלאית: מבוססים על עמל/יגיע כפיים.
- עמל/עבודת כפיים: באים לידי ביטוי בעבודת אדמה/עבודה חקלאית.

(על פי ערכת פר"ח)

30%

הסבירו את המענה הרעיוני של הוגי הפועל המזרחי לקרע שהיה בין "ערכים מסורתיים"

ובין "ערכים חילוניים" (כלליים):

- כי קראו לחיבור בין ערך התורה לערך העבודה / העמל / עבודת הכפיים / חיים שיתופיים.
- כי קראו ל"מרד קדוש" הן כלפי אורח החיים הגלותי (שהתבסס על ריבוד חברתי / מקצועות לא יצרניים) הן כלפי אורח החיים החילוני.
- כי טענו שהסוציאליזם / התנגדות לקניין פרטי, יונקים מן התורה / על פי הרב ישעיהו שפירא אין לאדם קניין בכל הבריאה כולה / על פי הרמב"ם הדרגה הגבוהה ביותר של צדקה היא "עושה

עימו

שותפות".

(על פי ערכת פר"ח)

40%

על פי קטע המקור בספר, הסבירו את ההבדל בין המטרה של ההתיישבות הכללית

ובין המטרה הייחודית של ההתיישבות הדתית:

ההתיישבות הדתית שאפה להקים את מדינת התורה עם רוב עברי/ יצירת רצף טריטוריאלי מודרך על ידי התורה. לעומת זאת ההתיישבות הכללית ראתה את המטרה בהקמת מדינה עם רוב יהודי.

(על פי תוכנית פר"ח והספר "השיבה לציון", עמ' 189)

שימו לב:

- בשאלה התבקשו לציין ואז להציג ערך חילוני היו תלמידים שרק ציינו או רק הציגו. חשוב לשים לב למילות ההוראה ולהדגיש לתלמידים לענות בהתאם.
- השאלה מבקשת להשוות בין מטרה של התיישבות דתית להתיישבות חילונית חשוב שתלמיד יביא את שני הצדדים.

2. **הציגו גורם אחד למתיחות בין ישראל לבין סוריה ערב מלחמת ששת הימים:**

- סוריה (ולבנון) ניסתה להטות את מקורות הירדן / לפגוע במפעל המים של ישראל. 20%
- מצד אחד טענה ישראל שהסכם שביתת הנשק מתיר פעילות אזרחית באזורים המפורזים, ומצד אחר טענה סוריה שההסכם מתיר רק פעילות אזרחית שהתקיימה באזורים אלה

לפני מלחמת העצמאות.

- סימון קו הגבול בהסכם שביתת הנשק לא היה חד-משמעי, והסורים השתלטו על אזורים מסוימים.

ממשלת סוריה תמכה בפעילות אש"ף ערב מלחמת ששת הימים.

- התערבות ברית המועצות ששאפה להגביר את המתיחות על מנת לחזק את השפעתה ולהגביר

את הרכישה של נשק סובייטי.

- סוריה הפגיזה יישובים יהודים

- ישראל הפילה 6 מטוסי מיג סוריים.

- איחוד מדינות ערב הגביר את החשש מפני מלחמה צפויה.

- הפצת מידע סובייטי כוזב על ריכוז כוחות ישראליים בצפון.

("השיבה לציין", עמ' 427-428)

ציינו את העמוד בספר שבו מוצג המקור החזותי שבחרתם, והסבירו כיצד הוא מבטא תוצאה של המלחמה:

- מקור בעמוד 429: כיוון שהתצלום מראה את מטוסי חיל האוויר המצרי מושמדים. השמדת

חיל האוויר המצרי העניקה לישראל עליונות אווירית, וכך סייעה לניצחונה של ישראל במלחמה / להרחקת

המצרים מן הגבול עם ישראל / לכיבוש חצי האי סיני / להסרת האיום המצרי על ישראל.

- מקור בעמוד 430: כיוון שהתצלום שבו הרב גורן נראה תוקע בשופר בכותל מבטא את החזרה אל המקומות

הקדושים / את שחרורה של ירושלים העתיקה / השגת ריבונות מלאה על ירושלים.

10%+30%

- מקור בעמוד 432: כי הקריקטורה של החייל שעובר דרך חבל ענה / ירושלים / חברון / רמת הגולן, מבטאת את הרחבת גבולותיה של ישראל.
- מקור בעמוד 433: כי המפה מצביעה על הפער בין גודלה של ישראל לפני המלחמה ובין גודלה אחרי המלחמה.
- מקור בעמ' 430 ("צנחנים בכותל"): כי התמונה מבטאת את החזרה למקומות הקדושים/ את שחרורה של ירושלים העתיקה/ השגת ריבונות מלאה על ירושלים.
- ציינו את העמוד בספר שבו מוצג המקור המילולי הראשוני שבחרתם, והסבירו כיצד הוא מבטא תוצאה של המלחמה:**
- מקור בעמוד 431 ("ירושלים של זהב"): כי המילים "שופר קורא בהר הבית" מבטאות את שחרורו של הכותל המערבי / של הר הבית.
- מקור בעמוד 431 ("ירושלים של זהב"): כי המילים "נשוב נרד אל ים המלח בדרך יריחו" מבטאות את הרחבת גבולות ישראל.
- מקור בעמוד 431 ("ירושלים של זהב"): כי המילים "חזרנו אל בורות המים, לשוק ולכיכר" מבטאות השגת ריבונות מלאה על ירושלים.
- מקור בעמ' 430 ("עדות הצנחן חיים אושרי"): כי העדות מבטאת את החזרה למקומות הקדושים/ שחרורה של ירושלים העתיקה.

10%+30%

שימו לב:

- התלמיד מתבקש להביא מקור חזותי ומקור מילולי ראשוני. היו תלמידים שהתבלבלו בין המקור החזותי למילולי. בבחינה עם ספר פתוח קריטי להסביר לתלמיד מהו מקור מילולי ומהו מקור חזותי ומה כל האפשרויות של המקורות.
- היו תלמידים שהביאו ציטוטים מתוך ספר הלימוד או העתיקו מספר הלימוד פרטים על דמויות שונות והתייחסו לספר כולו כאל מקור מילולי ראשוני (ספר לימוד הוא מקור מילולי משני).
- כאשר תלמיד מביא מקור חזותי הוא חייב לתאר אותו ואז להתייחס למה נלמד ממנו ולא רק לציין מקור חזותי.
- כאשר תלמיד מתבקש להביא מקור מילולי הוא צריך להביא את המקור ולדייק למה הוא מתייחס במקור ומה נלמד מהמקור.

פרק שני – קטע שלא נלמד

יש לענות על שאלה אחת מן השאלות 3-4.

3. **ציינו את ההבדל בין שני הנוסחים בנוגע ל"שיעור הזכות" על ארץ-ישראל, והסבירו את משמעות**

ההבדל:

10%+30%

"על ארץ-ישראל" בטייטה, לעומת "בארץ-ישראל" בהצהרת בלפור.

משמעות ההבדל: בטייטה מדובר בזכות על ארץ-ישראל כולה / ארץ-ישראל היא שנהפכת לבית לאומי.

לעומת זאת בהצהרה עצמה לא ברור שמדובר על כל ארץ-ישראל / אפשר להבין שמדובר רק על חלק מארץ-ישראל.

הסבירו את הסיבה לפער בין הפרשנות שהעניקה בריטניה להצהרת בלפור בתקופת המנדט

ובין הפרשנות שהעניקה התנועה הציונית להצהרה זו:

40%

- כי בעבור בריטניה, הבית הלאומי היה רק אחד השיקולים במדיניותה האימפריאלית. לעומת זאת התנועה הציונית ראתה בארץ-ישראל את מקור חיותה היחיד / הבית הלאומי היה מפעל הצלה.

הציגו את "הבסיס המשותף" שאפשר שיתוף הפעולה בין בריטניה לבין התנועה הציונית עד

לפרסום "הספר הלבן" השלישי:

20%

זכותו של העם היהודי לבית לאומי בארץ-ישראל, והתחייבות של בריטניה לסייע לעלייה ולהתיישבות.

שימו לב:

- היו תלמידים שהביאו הבדלים אחרים בין ההצהרה לבין הטייטה. השאלה שאלה על הבדל ספציפי ב'שיעור הזכות' והתלמיד היה חייב להתייחס להבדל שעליו נשאל. חשוב לתרגל עם תלמידים פיצוח שאלות.

20%

4. **הציגו חיסרון אחד בהצעת החלוקה של ועדת פיל מבחינת העם היהודי:**

- עצם החלוקה של ארץ-ישראל לשתי מדינות (יהודית וערבית).
- רוב שטחי ישראל היו אמורים להינתן לערבים / שטחה של המדינה היהודית המוצעת היה קטן מאוד.
- ירושלים תישאר תחת השלטון הבריטי.
- עצם הוויתור על חלקים מארץ ישראל.
- החלוקה מעודדת מלחמה ולכן עדיפה מולדת משותפת של ערבים ויהודים.

- בעייה אסטרטגית כאשר הערבים בהר והיהודים במישור.
- מקורות המים בידי הערבים.
- שטח קטן מדי עבור רוב היהודים שירצו לעלות.

הסבירו מדוע למרות החיסרון תמך בן-גוריון בקבלת הצעת החלוקה:

20%
כיוון שבפעם הראשונה נוצרה הזדמנות להקים מדינה יהודית (אחרי 2,000 שנות גלות).
("השיבה לציון",

עמ' 231-233)

הסבירו מדוע תגובתו של בן-גוריון על "הספר הלבן" השלישי הייתה שונה מתגובתו על הצעת החלוקה.

20%
כיוון ש"הספר הלבן" השלישי שלל את זכותו של העם היהודי להקים מדינה (לעומת הצעת החלוקה שאפשרה הקמת מדינה לעם היהודי).

הסבירו מדוע סבר בן-גוריון כי יש בכוחו של העם היהודי להכשיל את מדיניות "הספר הלבן" השלישי.

40%
כי הסבל של יהודי הגולה אינו מותיר להם ברירה אלא לעלות ארצה, ובכך להכשיל את מדיניות הגבלת העלייה.

כמו כן, היישוב היהודי בארץ חזק בכוח הפיזי / הרוחני / עומד איתן על שתי רגליו / עצמאי / מבוסס מבחינה מספרית, ולכן יכול להיאבק במדיניות הגבלת הקרקעות.

שימו לב:

- השאלה ביקשה להסביר מדוע לדעת בן גוריון יש בכוחו של העם היהודי להכשיל את הספר הלבן. בתשובה היה צריך להתייחס גם ליהודי א"י וגם ליהודי הגולה.

פרק שלישי - מקור חזותי

5. הכרזת המדינה

א. על פי הקריקטורה, הסבירו את החשש שהיה ביישוב במהלך התקופה שלפני ההכרזה על הקמת המדינה. בתשובתכם ציינו שני רכיבים מן הקריקטורה.

10% + 10% + 10%
החשש: מלחמה שבה לערבים יהיה יתרון (עצום) על ישראל/ פלישת של צבאות רבים אל תוך שטחה של מדינה צעירה שרק קמה.

ההסבר על פי רכיבים: ישראל מיוצגת כתינוק, לעומת כוחות ערב, שמיוצגים כיד גדולה ומאיימת, 1 מול 7, אגרוף מאיים, ילד ישן עם עיניים פקוחות.

ציינו את העמוד בספר שבו מוצג המקור החזותי שבחרתם, והסבירו כיצד המקור החזותי שבחרתם

מוכיח כי החשש היה מוצדק:

25% + 10%

- מפה בעמ' 300 – כי המפה מבטאת את התקיפה הרב-צדדית של צבאות ערב את מדינת ישראל.
- טבלה בעמ' 301 – כי הטבלה מבטאת את פערי הכוחות העצומים בין הכוח הצבאי הישראלי לכוחות הצבאיים של צבאות ערב.
- עמ' 302 – כי רואים תמונת מציבה של חייל אלמוני, שמבטאת מציאות קשה של ניצולי שואה שנשלחו למלחמה ללא הכנה מוקדמת.
- עמ' 302 – תמונת תותח ישן, כי הנשק שהיה בידי מדינת ישראל היה דל/ מיושן.
- עמ' 305 – תמונה של אזרחים נופלים בשבי.

ב. על פי הסרטון "הכול אנשים" שבו צפיתם במסגרת תוכנית פר"ח, ציינו והסבירו את עמדתו של דוד בן-גוריון בנוגע להכרזת המדינה ביום עזיבת הבריטים את הארץ:

25% + 10%

תמיכה ברעיון ההכרזה על המדינה, כי נוצרה פה הזדמנות היסטורית שלא תחזור על עצמה / ההכרזה מאפשרת להודיע על גיוס חירום / גיוס כל המשק למשק חירום/ כי האמריקאים לחצו על הפסקת אש והוא הבין שאם לא יכריזו עכשיו על מדינה לא יהיה מתי להכריז/ כי הבריטים הקדימו את העזיבה שלהם את הארץ.

(על פי תוכנית פר"ח)

שימו לב:

- השאלה מבקשת מקור חזותי היו תלמידים שהביאו מקור מילולי. חשוב בבחינה עם ספר פתוח להתעכב על מהו מקור מילולי ומהו מקור חזותי מאחר ותלמיד שמביא מקור מילולי במקום חזותי ולהיפך מאבד את כל הניקוד על השאלה.
- השאלה מתייחסת לשלב ה-2 במלחמת העצמאות. חשוב לשים לב שהמקור שהתלמיד מביא מתאים לשלב זה. היו תלמידים שהביאו כדוגמא את הנפילה לשבי שהתקיימה בשלב הראשון למלחמה.
- היו תלמידים שלא ידעו לענות על הסרטון. חשוב לשים לב שבבחינה עם ספר פתוח ניתן לשאול על ערכות פר"ח.

6. עלייה מארצות האסלאם

א. ציינו את שם המדינה שבחרתם, והציגו את ההבדל בין העלייה ממרוקו ובין המדינה שבחרתם מבחינת התנודתיות. בתשובתכם ציינו ארבעה נתונים לפחות הנוגעים למרוקו, ושני נתונים לפחות הנוגעים למדינה שבחרתם (סך הכול – שישה נתונים לפחות):

ציינו – 10%
הציגו – 20%
מיון נתונים – 30%
(6X%5)

מרוקו מאופיינת בכמה תקופות של שיא. יש לציין שני נתונים לפחות הנוגעים לשיא, ושני נתונים לפחות הנוגעים לרגיעה. לעומת זאת, סוריה-לבנון / עירק / תימן / לוב מאופיינת בתקופת שיא אחת: יש לציין נתון אחד לפחות הנוגע לתקופת השיא (שנה אחת, או שנתיים צמודות) ונתון אחד לפחות הנוגע לתקופת הרגיעה.

20%

הציגו את הסיבה לתקופת השיא בעלייה מן המדינה שבחרתם:

- לוב: לאחר הכרזת העצמאות נהפכו היהודים בעיני שכניהם לשותפים של האויב הישראלי / ביוני 1948 נרצחו כ-15 יהודים ומאות בתים נהרסו.
- סוריה: לאחר הכרזת העצמאות נהפכו היהודים בעיני שכניהם לשותפים של האויב הישראלי / הוטלו הגבלות חמורות על יהודי המדינה / הושלכו רימונים על בית כנסת בדמשק / נרצחו 11 יהודים לפחות.
- עירק: בזמן מלחמת העצמאות התחוללו מהומות / ב-1950 הורשו יהודי עירק לעזוב לאחר מהומות / איסורים / רוב מוחלט של יהודי עירק יכלו לעלות על רקע מבצע עזרא ונחמיה.
- תימן: לאחר הכרזת העצמאות נהפכו היהודים בעיני שכניהם לשותפים של האויב הישראלי / רוב מוחלט של יהודי תימן יכלו לעלות על רקע מבצע "כנפי נשרים".

(השיבה לציון, עמ' 312, 241–342)

ב. על פי קטע המקור הראשוני הסבירו כיצד בא לידי ביטוי הפער התרבותי:

20%

- כיוון שמצד אחד העולים מתימן ביטאו את מראם החגיגי בצביעת הידיים בחינה, ומצד אחר חשב המורה שמדובר בצבע מוזר / לא ראוי / לא מכובד / דרש שסירו את הצבע.
- כיוון שכאשר המורה דרש שהילדים יסירו את החינה מידיהם, הילדים מתימן חשו מושפלים לעומת הילדים מרומניה, שחייכו / הילדים מעירק, שחשו מבוכה.
- ציוני לובש חאקי עם חולצה לבנה לעומת הילד התימני שמורח חינה על היד.

שימו לב:

- חלק מהתלמידים התקשו בהבנת הגרף. חשוב לתרגל עם תלמידים צורות שונות של מקורות חזותיים.
- חלק מהתלמידים לא הבינו את המילה תנודות ולא התייחסו לתנודות בעלייה.
- חשוב להרגיל תלמיד כשהוא מקבל גרף הוא קודם כל מסתכל על התמונה הגדולה מה הסיפור שהגרף מספר ואז נכנס לגרף עצמו.